

УДК 657:004

Н. Ю. ПІКУЛІНА¹, Л. А. ШИЛО^{2*}¹Каф. «Облік та економічний аналіз», Дніпропетровська державна фінансова академія, вул. Аржанова, 12, 49083, Дніпропетровськ, Україна²Каф. «Облік, аудит та інтелектуальна власність», Дніпропетровський національний університет залізничного транспорту імені академіка В. Лазаряна, вул. Лазаряна, 2, Дніпропетровськ, Україна, 49010

ТЕНДЕНЦІЇ РОЗВИТКУ ІНФОРМАЦІЙНИХ ТЕХНОЛОГІЙ, ЩО ЗАСТОСОВУЮТЬСЯ В БУХГАЛТЕРСЬКОМУ ОБЛІКУ, АУДИТІ ТА ВНУТРІШНЬОМУ КОНТРОЛІ

Вступ. Підтримка конкурентоспроможності підприємства в умовах стрімкого розвитку ринкових відносин в Україні потребує від нього відповідного інформаційного забезпечення своєї діяльності. Тому проблема ефективного інформаційного забезпечення управлінської діяльності підприємства з використанням автоматизованих систем є досить актуальною. **Мета.** Визначення та класифікація факторів, які визначають видову класифікацію інформаційних технологій, що застосовуються в бухгалтерському обліку, аудиті та внутрішньому контролі. **Результати та обговорення.** Управління підприємством у сучасних умовах визначається як зміна стану системи, що веде до досягнення основної мети діяльності. Зараз на українському ринку фінансово-економічного програмного забезпечення пропонується цілий ряд розробок. При здійсненні комп'ютеризації підприємство стикається з низкою проблем, пов'язаних з вибором програмного забезпечення, оскільки на ринку представлена велика кількість програмних продуктів, розрахованих на різні за масштабом, галуззю діяльності підприємства, а також на комп'ютеризацію лише окремих складових діяльності підприємства або усього підприємства. На сьогоднішній день інформаційна система бухгалтерського обліку має складну ієрархічну структуру, що позначається на видах застосовуваних інформаційних технологій. Усе це потребує розробки методичних підходів до характеристики факторів, які визначають видову класифікацію інформаційних технологій, що застосовуються в бухгалтерському обліку. **Висновки.** Застосування інформаційних технологій в обліковому процесі сприяє науковому обґрунтуванню даних бухгалтерського обліку в оцінці фінансово-господарської діяльності підприємств. Окрім того, воно посилює функцію контролю правильності, законності, а іноді й економічної доцільності бухгалтерських операцій.

Ключові слова: бухгалтерський облік, електронний облік, інформаційне забезпечення облікового процесу.

Вступ

Підтримка конкурентоспроможності підприємства в умовах стрімкого розвитку ринкових відносин в Україні вимагає наявності у нього відповідного інформаційного забезпечення своєї діяльності. Керівництво сучасного українського підприємства змушене приймати рішення в умовах невизначеності й ризику, що потребує безперервного контролю всіх аспектів фінансово-господарської діяльності і аналізу великої кількості інформації. Отже, проблема ефективного інформаційного забезпечення управлінської діяльності підприємства з використанням автоматизованих систем є досить

актуальною. Для вдосконалення управління сучасним підприємством необхідна реконструкція його технічної і інформаційної бази, а також впровадження нових методів управління та інформаційних технологій.

Ефективне використання автоматизованих систем управління підприємством дозволяє швидко зібрати інформацію, обробити її, проаналізувати, надати оцінку фактичного стану підприємства, спрогнозувати й на основі цього оперативно прийняти будь-які управлінські рішення.

Впровадження систем автоматизованої обробки інформації бухгалтерського обліку стало нормою роботи сучасних підприємств. Це

надає широкі можливості для оперативного, автоматичного відображення документів і господарських операцій, виключення арифметичних помилок та відтворення первинних і звітних документів, а також дозволяє виконати аналіз фінансового стану підприємства і надати результати в зручній і наглядній формі.

Аналіз останніх досліджень

У сучасній українській науковій літературі теоретичним та практичним обґрунтуванням проблем інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку, аудиту та внутрішнього контролю займаються такі науковці, як М. М. Бенько [1], С.А. Гаркуша [2], Н.В. Голячук [3], С.О. Левицька [4], І.С. Несходовський [5], С.М. Петренко [6], Л.О. Хомаківська [7] та інші.

Бенько М. М. зазначає, що теперішній стан розвитку інформаційних технологій має назву «новітній», оскільки застосування їх в бухгалтерському обліку та управлінні має інноваційний характер [1]. Він визначає суть поняття новітні інформаційні технології, принципи і характер їх застосування в обліковому процесі, властивості новітніх інформаційних технологій у формалізованому поданні організації та реалізації облікового процесу.

Левицька С. О. зазначає, що система бухгалтерського обліку є ґрунтовним якісним інформаційним джерелом для управління, а розвиток та поглиблення глобалізаційних та інтеграційних процесів, які притаманні сучасній світовій економіці, зумовили формування принципово нових вимог до системи управління підприємствами. При застосуванні комп'ютерних систем обліку автоматизується контроль ведення бухгалтерського обліку, що сприяє підвищенню достовірності й правильності облікових даних. Окрім того, Левицька С. О. обґрунтовує, що в умовах застосування комп'ютерних систем бухгалтерського обліку методологія обліку змінюється в різних напрямках: змінюється система бухгалтерського обліку, обліковий процес, підвищується рівень управління, відбувається якісна та кількісна зміна облікового апарату та його функцій, а наукові основи теорії та організації бухгалтерського обліку залишаються незмінними [4].

Голячук Н. зазначає, що успішна діяльність підприємств у сучасних умовах господарюван-

ня передбачає обов'язкове володіння необхідною інформацією та на її основі вчасне прийняття управлінських рішень. Важлива роль при цьому відводиться бухгалтерському обліку, оскільки своєчасна обліково-аналітична інформація дозволяє оперативно стежити за станом зовнішнього середовища та оцінювати внутрішню ситуацію на підприємстві. Основним способом отримання такої інформації, на думку Н. Голячук, є використання комп'ютерної та телекомунікаційної техніки та відповідних інформаційних технологій [3].

Хомаківська Л. О. стверджує, що вдосконалення аудиторської роботи певним чином залежить від комп'ютеризації облікових та аналітичних систем, автоматизованого видавання документів та їх збереження. Впровадження новітніх інформаційних технологій в облік та управління, з одного боку, підвищує оперативність підготовки фінансової інформації, а з іншого – ускладнює інформаційну систему підприємства, що вимагає відповідних змін у методиках та організації аудиторських перевірок [7].

Несходовський І. С. зазначає, що основним напрямом вдосконалення інформаційного забезпечення системи управління підприємством є впровадження електронного обліку на основі розробки електронних документів, що суттєво скорочує часові й вартісні витрати, підвищує надійність документообігу і дозволяє керівництву оперативно реагувати на зміни [5].

Отже, розв'язанню теоретичних і методологічних питань інформаційного забезпечення системи бухгалтерського обліку, аудиту та внутрішнього контролю присвячена значна кількість досліджень, але залишаються невирішеними питання практичного впровадження програм для ведення бухгалтерського обліку і створення інформаційної системи підприємства з можливістю проведення на її основі аудиту або внутрішнього контролю за діяльністю підприємства.

Мета

Метою статті є визначення і класифікація факторів, які визначають видову класифікацію інформаційних технологій, що застосовуються в бухгалтерському обліку, аудиті та внутрішньому контролі.

Виклад основного матеріалу дослідження

Управління підприємством в сучасних умовах визначається як зміна стану системи, що веде до досягнення основної мети діяльності. Система управління підприємством постійно взаємодіє із зовнішнім середовищем. Взаємозв'язок здійснюється за допомогою інформації, яка по потоках прямого зв'язку передає мету функціонування, різні команди управління від системи більш високого рівня до систем низької ланки, а по потоках зворотного зв'язку – всі відомості, необхідні для регулювання інформаційного процесу. Управлінська інформація обслуговує процеси виробництва, розподілу, обміну та споживання матеріальних благ. Найважливішою її складовою є економічна інформація, яка відображає виробничо-

фінансову діяльність економічних об'єктів за допомогою системи натуральних та вартісних показників. У всіх випадках при цьому використовується кількісні величини, цифрові значення. Ця особливість економічної інформації потребує широкого застосування для її обробки обчислювальної техніки. Застосування обчислювальної техніки в організації бухгалтерського обліку викликано необхідністю обробки великих обсягів інформації, численних її групувань, жорсткі терміни обробки, високі вимоги до точності і достовірності. Бухгалтерські завдання раніше інших економічних завдань стали оброблятися технічними засобами. Комп'ютеризація бухгалтерського обліку тісно пов'язана з вищеназваними причинами, що дозволяє виділити три її етапи – механізований, автоматизований, електронний облік (рис. 1).

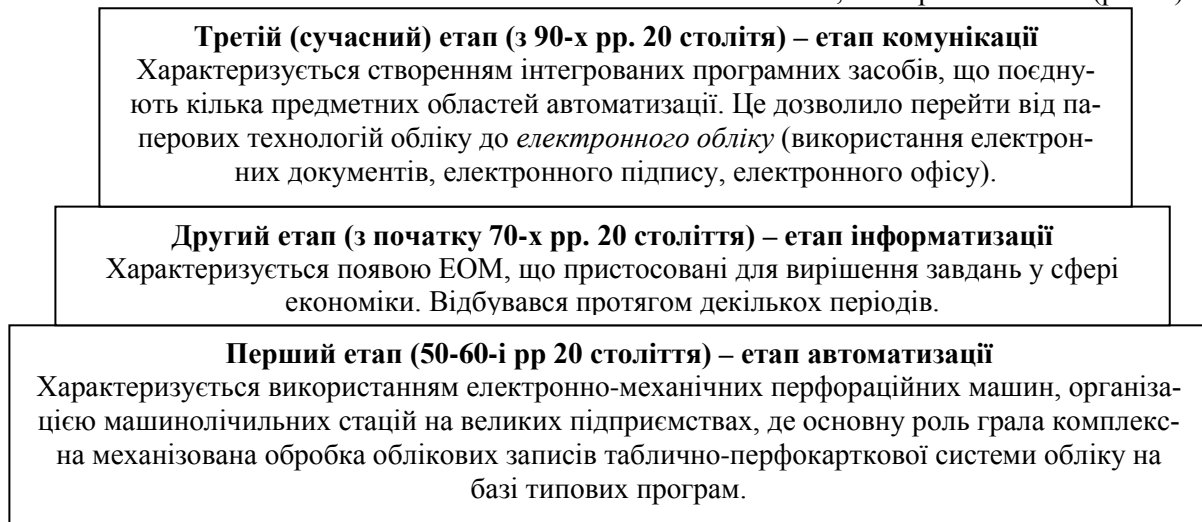

Рис. 1. Етапи застосування інформаційних технологій у бухгалтерському обліку

На першому етапі – етапі автоматизації вважається, що важливі інфраструктури знаходяться в стані розвитку. За конверсію існуючих систем і конструкцію інформаційних рішень несе відповідальність тільки технічний персонал [1].

Другий етап – етап інформатизації передбачає значний вплив користувача на конструкцію автоматизованих систем та характеризується рухом у напрямі до особистого володіння або використання інструментів комп'ютеризації [1].

Другий етап застосування інформаційних технологій в бухгалтерському обліку нараховує кілька періодів у своєму розвитку, що залежать

в першу чергу від зміни форм взаємодії машин і користувача, а також режимів роботи ЕОМ. Початковий період пов'язаний з централізованою обробкою бухгалтерських завдань на обчислювальному центрі, де застосовувався однопрограмний режим роботи ЕОМ. Бухгалтер мав можливість впливати на хід рішення задачі. Оператор, отримавши облікову документацію, обробляв її на ЕОМ за програмою і повертав користувачеві вільні бухгалтерські дані - відомості аналітичного і синтетичного обліку, на підставі яких приймалися управлінські рішення. Розвиток архітектури ЕОМ та їх операційних систем створили передумови для взаємодії користувача з програмою. Отримавши резуль-

тати розрахунків, він оперативно приймав рішення про подальшу роботу з програмою.

З появою на початку 80-х рр. ПЕОМ, що володіли високою швидкістю, великою ємністю оперативної і зовнішньої пам'яті на жорсткому магнітному диску, широким вибором зовнішніх пристроїв введення-виведення інформації, орієнтованих на виконання функцій формування первинних документів та облікових реєстрів, дозволили по новому підійти до питань організації машинної обробки бухгалтерських завдань. Починається перехід від централізованої обробки бухгалтерської інформації на ВЦ підприємств до децентралізованої, що передбачає установку ПЕОМ на робочому місці бухгалтера. Інформаційна система бухгалтерського обліку традиційно включає наступні комплекси задач: облік основних засобів, облік матеріальних цінностей, облік праці та заробітної плати, облік готової продукції, облік фінансово - розрахункових операцій, облік витрат на виробництво, зведений облік та складання звітності. Комплекс завдань містить інформацію про якісно однорідні ресурси підприємства. Організація автоматизованих робочих місць на базі персональних комп'ютерів, створення локальних обчислювальних мереж підприємства висувають нові вимоги в організації інформаційної бази та формуванню комплексів економічних завдань. З'являються можливості створення системи розподільчих баз даних, обміну інформацією між різними користувачами. Автоматичного формування первинних документів на комп'ютері. Виникають між функціональні комплекси завдань управління. Нові версії програмних продуктів з бухгалтерського обліку об'єднують інформацію комплексів різних ділянок обліку.

Третій (сучасний) етап - етап комунікації характеризується стрімким розвитком інформаційних технологій, передбачає використання електронних мереж, що дозволяє реалізувати інтерактивну співпрацю користувачів. Все більша частина інформації переводиться з паперу на електронні носії або одразу створюється в цифровій формі, не маючи паперових аналогів. Переваги цього процесу очевидні та не потребують обговорення. Зникає необхідність переконання керівництва відносно основних пере-

ваг, які надає підприємству комп'ютеризація його фінансово-господарської діяльності.

Зараз на українському ринку фінансово-економічного програмного забезпечення пропонується цілий ряд розробок. При здійсненні комп'ютеризації, підприємство стикається з цілою низкою проблем пов'язаних з вибором програмного забезпечення, оскільки на ринку представлена велика кількість програмних продуктів розрахованих на різні за масштабом, за галуззю діяльності підприємства, а також на комп'ютеризацію лише окремих складових діяльності підприємства або ж комп'ютеризацію усього підприємства. Проблема вибору надзвичайно гостро постає перед керівництвом як новоствореного підприємства, так і вже діючого, оскільки в результаті розширення діяльності або виході на міжнародний ринок виникає необхідність оновлення або заміни вже існуючого програмного забезпечення.

Отже, на сьогоднішній день інформаційна система бухгалтерського обліку має складну ієрархічну структуру, що позначається на видах інформаційних технологій, що застосовуються. Тому в статті авторами запропонована класифікація факторів, які визначають видову класифікацію інформаційних технологій, що застосовуються в бухгалтерському обліку (рис. 2).

За ступенем централізації технологічного процесу виробництва інформаційні технології бухгалтерського обліку поділяються на: централізовані – обробка облікової інформації відбувається на центральному сервері; децентралізовані – основуються на локальному застосуванні засобів обчислювальної техніки користувачів; комбіновані – визначають інтеграцію процесів вирішення функціональних завдань бухгалтерського обліку і внутрішнього контролю на місцях з використанням спільних баз даних [1].

За типом предметної сфери застосування інформаційні технології виокремлюють в залежності від функціональних завдань, для вирішення яких їх використовують – виробництво, облік, аналіз, контроль.

За ступенем охоплення завдань бухгалтерського обліку виділяють такі інформаційні технології: обробка даних, автоматизація функцій бухгалтерського обліку, підтримка прийняття рішень, експертні системи, електронний офіс.

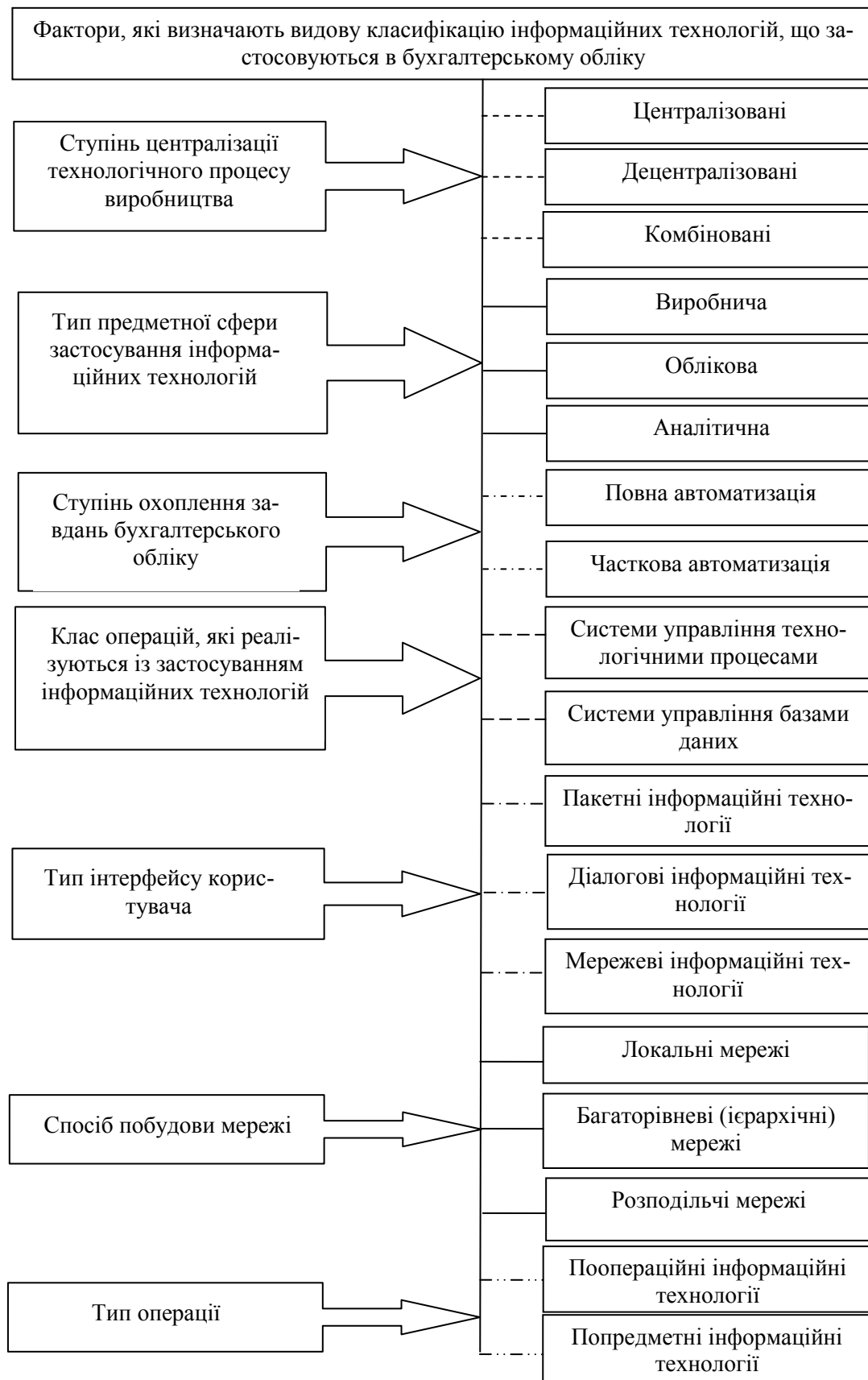

Рис. 2. Класифікація факторів, які визначають видову класифікацію інформаційних технологій

За класом операцій, які реалізуються із застосуванням інформаційних технологій можна виділити текстові і графічні редактори, табличні процесори, системи управління базами даних, мультимедійні системи, системи управління технологічними процесами та інші.

За типом інтерфейсу користувача виділяють такі інформаційні технології: пакетні – не дають можливості користувачу впливати на обробку даних, оскільки результати видаються після виконання пакетів завдань; діалогові – забезпечують обмін інформацією між користувачем і системою в інтерактивному режимі; мережеві – надають користувачу телекомунікаційні засоби доступу до територіально віддалених інформаційних та обчислювальних ресурсів.

За способом побудови мережі інформаційні технології бувають: локальні – забезпечують автономність роботи користувача і його функціональну замкнутість; багаторівневі (ієрархічні) – забезпечують створення багаторівневих обчислювальних систем на підприємстві з урахуванням рівнів управління; розподільчі – забезпечують розподіл функціональних завдань між різними користувачами.

За типом операції інформаційні технології поділяють на: поопераційні інформаційні технології для яких характерним є закріплення робочого місця за кожною операцією з відповідними технічними засобами; по предметні інформаційні технології характеризуються виконанням всіх операцій на одному робочому місці.

Висновки

Розвиток інформаційних технологій позитивно впливає на розвиток методологій та технологій бухгалтерського обліку, організації проведення аудиту чи внутрішнього контролю на підприємстві.

Застосування інформаційних технологій в обліковому процесі сприяє науковому обґрунтуванню даних бухгалтерського обліку в оцінці

фінансово-господарської діяльності підприємств. Окрім того, застосування інформаційних технологій посилює функцію контролю правильності, законності, а іноді й економічної доцільності бухгалтерських операцій.

Сучасний розвиток інформаційних технологій, що застосовуються в бухгалтерському обліку сприяє інтеграції видів обліку і контролю в єдиному інформаційному просторі.

БІБЛІОГРАФІЧНИЙ СПИСОК

1. Бенько М. М. Новітні інформаційні технології в бухгалтерському обліку / М. М. Бенько // Вісн. Львівської комерційної акад.: зб. наук. пр. Сер. економічна. – 2011. – Вип. 35. – С. 29–33.
2. Гаркуша С. А. Автоматизація облікових процесів: впровадження та переваги роботи системи / С. А. Гаркуша // Вісн. Сумського нац. аграр. ун-ту. Сер. «Економіка і менеджмент»:– Суми, 2012. – Вип. 4 (52). – С. 60–65.
3. Голячук Н. Обліково-аналітичне забезпечення як важлива складова управління підприємством / Н. Голячук // Економічний аналіз. – 2010. – Вип. 6. – С. 408–410.
4. Левицька С. О. Інформаційне забезпечення системи бухгалтерського обліку / С. О. Левицька, О. В. Король // Вісн. Нац. ун-ту водного господарства та природокористування. Економіка: зб. наук. пр.– Рівне, 2009. – Вип. 3(47) .Ч. 1. – С. 367–372.
5. Несходовський І. С. Електронний облік як основний напрям удосконалення інформаційного забезпечення системи управління / І. С. Несходовський // Вісн. ЖДТУ. Економічні науки. – 2010. – № 3(53). – С. 73–77.
6. Петренко С. М. Методичні засади інформаційного забезпечення внутрішнього контролю / С. М. Петренко // Вісн. ЖДТУ. Економічні науки. – 2010. – № 3 (53). Ч. 2. – С. 188–192.
7. Ходаківська Л. О. Організація проведення аудиту за допомогою комп'ютерних інформаційних систем / Л. О. Ходаківська // Наук. пр. Полтавської держ. аграр. акад. Сер. «Економічні науки». – Полтава, 2012. – Вип. 4.Т. 3. – С. 230–238.

Н. Ю. ПИКУЛИНА¹, Л. А. ШИЛО^{2*}

¹Каф. «Учет и экономический анализ», Днепропетровская государственная финансовая академия, ул. Аржанова, 12, Днепропетровск, Украина

²Каф. «Учет, аудит и интеллектуальная собственность», Днепропетровский национальный университет железнодорожного транспорта имени академика В. Лазаряна, ул. Лазаряна, 2, Днепропетровск, Украина, 49010

ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ ИНФОРМАЦИОННЫХ ТЕХНОЛОГИЙ, ПРИМЕНЯЕМЫХ В БУХГАЛТЕРСКОМ УЧЕТЕ, АУДИТЕ И ВНУТРЕННЕМ КОНТРОЛЕ

Введение. Поддержка конкурентоспособности предприятия в условиях стремительного развития рыночных отношений в Украине требует от него соответствующего информационного обеспечения своей деятельности. Поэтому проблема эффективного информационного обеспечения управленческой деятельности предприятия с использованием автоматизированных систем является весьма актуальной. **Цель.** Определение и классификация факторов, определяющих видовую классификацию информационных технологий, применяемых в бухгалтерском учете, аудите и внутреннем контроле. **Результаты и обсуждение.** Управление предприятием в современных условиях определяется как изменение состояния системы, ведущее к достижению основной цели деятельности. Сейчас на украинском рынке финансово-экономического программного обеспечения предлагается целый ряд разработок. При осуществлении компьютеризации предприятие сталкивается с рядом проблем, связанных с выбором программного обеспечения, поскольку на рынке представлено большое количество программных продуктов, рассчитанных на разные по масштабу, отрасли деятельности предприятия, а также на компьютеризацию только отдельных составляющих деятельности предприятия или всего предприятия. На сегодняшний день информационная система бухгалтерского учета имеет сложную иерархическую структуру, что сказывается на видах применяемых информационных технологий. Все это требует разработки методических подходов к характеристике факторов, определяющих видовую классификацию информационных технологий, применяемых в бухгалтерском учете. **Выводы.** Применение информационных технологий в учетном процессе способствует научному обоснованию данных бухгалтерского учета в оценке финансово-хозяйственной деятельности предприятий. Кроме того, оно усиливает функцию контроля правильности, законности, а иногда и экономической целесообразности бухгалтерских операций.

Ключевые слова: бухгалтерский учет, электронный учет, информационное обеспечение учетного процесса.

N. Yu. PIKULINA¹, L. A. SHILO^{2*}

¹ Dep. «Accounting and Economic Analysis», Dnipropetrovsk State Finance Academy, Arzhanova St., 2, 49083, Dnipropetrovsk, Ukraine

^{2*} Dep. «Accounting, Auditing and Intellectual Property», Dnipropetrovsk National University of Railway Transport named after Academician V. Lazaryan, Lazaryan St., 2, Dnipropetrovsk, Ukraine, 49010

TRENDS OF INFORMATION TECHNOLOGY USED IN ACCOUNTING AUDIT AND INTERNAL CONTROL

Introduction: the company's competitiveness support in the rapid development of market relations in Ukraine requires a corresponding information support of its activities. Therefore, the problem of an effective information support of the enterprise's activity with the use of automated systems is very important. **Objective:** To define and classify the factors of the specific information technologies classification used in accounting, audit and internal control. **Results and Discussion:** Managing a business in modern conditions is defined as the system state change leading to the achievement of the main objective of business. There are a great number of financial and economical

software offered in the Ukrainian software market. During the computerization a company faces a number of problems associated with the choice of appropriate software, because the market is represented by a large number of software products designed for different scale of enterprises, for various industries of business, as well as the computerization of only the individual parts of the enterprise activity or the computerization of overall enterprise activity. Nowadays, information accounting system has a complex hierarchical structure and this affects all the kinds of applied information technology. All this requires the development of methodological approaches to the characterization of the factors that determine the specific information technologies classification used in accounting.. **Conclusion:** The use of information technology in accounting process helps to base scientifically the accounting data in the assessment of the financial and economic enterprise activities. Furthermore, the use of information technology increases the function of the control, correctness, legality and sometimes feasibility of accounting operations.

Keywords: accounting, electronic records , accounting information support of the process.

Надійшла до редколегії 26.11.2013.

Рекомендована до друку к.е.н., доц. Аберніхіною І. Г. 09.12.2013.